

الگوی آموزشی قرآن کریم

نویسندگان:

مژده علیزاده

(مدرس دانشگاه)

دکتر سید حمید رضا علوی

(عضو هیئت علمی دانشگاه شهید باهنر)

انتشارات آوای نور

تهران-۱۳۹۷

سرشناسه	: علیزاده، مژده،
عنوان و نام پدیدآور	: الگوی آموزشی قرآن کریم/ نویسندگان مژده علیزاده، سیدحمیدرضا علوی.
مشخصات نشر	: تهران : آوای نور، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۴ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۳۴۶-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: اسلام و آموزش و پرورش -- جنبه‌های قرآنی
موضوع	: Islamic education -- Qur'anic teaching
موضوع	: معلمان -- جنبه‌های قرآنی
موضوع	: teachers -- Qur'anic teaching
شناسه افزوده	: علوی، سیدحمیدرضا، ۱۳۴۰ -
شناسه افزوده	: Alavi,Hamid Reza
رده بندی کنگره	: ۱۸۴۷۸۴ ۱۳۹۷ ۱۰۴BP /
رده بندی دیویی	: ۱۵۹/۲۹۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری،
پلاک ۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ / دورنگار: ۶۶۴۸۰۸۸۲

الگوی آموزشی قرآن کریم

تألیف: مؤده علیزاده - دکتر سید حمید رضا علوی

ناشر: انتشارات آوی نور

صفحه آرا: منیرالسادات حسینی

چاپ: اول ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۳۴۶-۱

قیمت ۱۹۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

تقدیم به تمامی پویندگان طریق دانش و معرفت
در راستای وصول به مقام والای کمال و انسانیت

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
فصل اول: بررسی اهداف آموزشی از منظر قرآن کریم... Error! Bookmark not defined.	
مقدمه..... Error! Bookmark not defined.	
تعریف هدف..... Error! Bookmark not defined.	
۱. هدف غایی..... Error! Bookmark not defined.	
قرب الی الله..... Error! Bookmark not defined.	
۲. اهداف کلی..... Error! Bookmark not defined.	
تزکیه نفس و پاکسازی نفس از آلودگی‌ها..... Error! Bookmark not defined.	
به بار آوردن عالمانی ربّانی و آگاه..... Error! Bookmark not defined.	
سوق دادن متعلمان به سمت اندیشه ورزی، سؤال نمودن، پژوهش و حقیقت جویی Error!	
Bookmark not defined.	
ایجاد توانایی تشخیص، تحلیل و تفکیک مسائل از یکدیگر به همراه نقد و قضاوتی صحیح در	
متعلمان..... Error! Bookmark not defined.	
سوق دادن متعلمان به سمت یقین و دوری از ظنّ و گمان... Error! Bookmark not defined.	
سوق دادن متعلمان به سمت اتحاد، وحدت، همبستگی و انسجام گروهی Error! Bookmark	
not defined.	
شناخت نظم، انسجام، هدفداری و قوانین حاکم بر طبیعت و بهره برداری صحیح از آن Error!	
Bookmark not defined.	
به بار آوردن متعلمانی خلاق و نوآور..... Error! Bookmark not defined.	
فصل دوم: چگونگی انتخاب محتوای آموزشی از منظر قرآن کریم..... Error! Bookmark not	
defined.	
محتوا چیست و چگونه باید باشد؟..... Error! Bookmark not defined.	

Error! Bookmark not defined... معیارهای انتخاب محتوای آموزشی از منظر قرآن کریم

Error! Bookmark not defined. ۱. هدایت‌کنندگی محتوا

Error! Bookmark not defined. سوق دهنده به سمت پروردگار متعال و صراط مستقیم

Error! Bookmark not defined...... ۲. تدبیر برانگیزی محتوا

Error! Bookmark not defined. تفکر در اسماء و صفات الهی

Error! Bookmark not defined. تفکر در خود

Error! Bookmark not defined. تفکر در جهان آفرینش (اعم از تفکر در طبیعت و موجودات زنده دیگر)
not defined.

Error! Bookmark not defined. تفکر در تاریخ

Error! Bookmark not defined. سؤال کردن (متفکرانه)

Error! Bookmark not defined...... ۳. خلاقیت پروری محتوا

Error! توجه به آزادی انسان در مسیر صحیح خود (اعم از آزادی در بیان، اندیشه و عمل)
Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. پرورش حواس و عقل

Error! Bookmark not defined. پرهیز از الگوهای ذهنی راکد (عدم تبعیت کورکورانه از دیگران)
not defined.

Error! Bookmark not defined. استقلال فکری و عملی

Error! Bookmark not defined. تفکر انتقادی (سازنده)

Error! Bookmark not defined. افزایش وسعت دید

Error! Bookmark not defined. تصویر سازی ذهنی (توسعه تخیلات)

Error! Bookmark not defined. بصیرت و بینش عمیق

Error! Bookmark not defined. جرأت آموزی و شهامت

Error! Bookmark not defined...... ۴. انگیزش بخشی محتوا

Error! Bookmark not defined. عدم یکنواختی در متن

Error! Bookmark not defined. بیان مسائل نو و بدیع علمی با نگاهی معنوی و عارفانه

5. توجه به ابعاد مختلف وجودی انسان.....**Error! Bookmark not defined.**

توجه به بعد جسمانی.....**Error! Bookmark not defined.**

توجه به بعد عقلانی.....**Error! Bookmark not defined.**

توجه به بعد عاطفی.....**Error! Bookmark not defined.**

توجه به بعد اجتماعی.....**Error! Bookmark not defined.**

توجه به بعد اخلاقی.....**Error! Bookmark not defined.**

توجه به بعد معنوی.....**Error! Bookmark not defined.**

6. فعال سازی و مشارکت فعال مخاطب در محتوا.....**Error! Bookmark not defined.**

فعال سازی مخاطب در حیطه عقلی.....**Error! Bookmark not defined.**

فعال سازی در حیطه عمل.....**Error! Bookmark not defined.**

7. کاربرد محتوا در زندگی و توجه به نیازهای متعلمان...**Error! Bookmark not defined.**

8. خودآموزی.....**Error! Bookmark not defined.**

فصل سوم: بررسی روش های آموزشی از منظر قرآن کریم...**Error! Bookmark not defined.**

مقدمه.....**Error! Bookmark not defined.**

تعریف روش.....**Error! Bookmark not defined.**

روش های آموزشی مستقیم.....**Error! Bookmark not defined.**

روش پرسش و پاسخ.....**Error! Bookmark not defined.**

روش سخنرانی.....**Error! Bookmark not defined.**

روش های آموزشی غیرمستقیم.....**Error! Bookmark not defined.**

فصل چهارم: بررسی چگونگی ارزشیابی آموزشی از منظر قرآن کریم. **Error! Bookmark not**

defined.

مقدمه.....**Error! Bookmark not defined.**

تعریف ارزشیابی و اهمیت آن.....**Error! Bookmark not defined.**

نکات مرتبط با ارزیاب کننده.....**Error! Bookmark not defined.**

۱. تزکیه نفس نمودن و داشتن تقوای الهی جهت انجام یک ارزشیابی شایسته **Error! Bookmark not defined.**

۲. دوری از کبر، غرور، غضب، تعصب، خودمحوری، لجاجت و عناد در ارزیابی **Error!**
Bookmark not defined.

معیارهای ارزشیابی صحیح از منظر قرآن کریم..... **Error! Bookmark not defined.**

۱. بنیان نهادن ارزشیابی بر اساس معیارهای معنوی و دوری از هر گونه معیارهای مادی (ارزشیابی باید در جهت حق باشد)..... **Error! Bookmark not defined.**

۲. برقراری عدالت در ارزشیابی..... **Error! Bookmark not defined.**

۳. توجه به شایستگی‌های واقعی افراد و دوری از ظاهربینی و سطحی نگری در ارزیابی **Error!**
Bookmark not defined.

۴. وسیع‌تر نمودن افق دید در ارزشیابی..... **Error! Bookmark not defined.**

۵. صداقت داشتن در ارزشیابی..... **Error! Bookmark not defined.**

۶. دقیق بودن و منطقی بودن ارزشیابی..... **Error! Bookmark not defined.**

خود ارزشیابی..... **Error! Bookmark not defined.**

فصل پنجم: بررسی ویژگی‌های آموزش دهنده از منظر قرآن کریم..... **Error! Bookmark not defined.**

مقدمه..... **Error! Bookmark not defined.**

نقش معلم و اهمیت آن..... **Error! Bookmark not defined.**

۱. تزکیه نفس..... **Error! Bookmark not defined.**

۲. شناخت جهان و نظم و پیوستگی و قوانین حاکم بر آن... **Error! Bookmark not defined.**

۳. شناخت انسان و ویژگی‌های انسان..... **Error! Bookmark not defined.**

۴. خودشناسی (راه حصول بهتر شناخت خدا)..... **Error! Bookmark not defined.**

۵. ایجاد برخی از ویژگی‌ها و صفات الهی در خود (گرفتن رنگ الهی) **Error! Bookmark not defined.**
defined.

۶. قدم نهادن در عرصه تعلیم و تربیت..... **Error! Bookmark not defined.**

منابع..... **Error! Bookmark not defined.**

پیشگفتار

قرآن کریم عالی‌ترین و عظیم‌ترین کتاب هدایت و رستگاری بشر در همه اکناف عالم هستی است. قرآن کریم سرچشمه‌ی تمامی فضیلت‌ها و راهی نزدیک‌تر در نیل انسان به خداوند و کمال‌نهایی است. قرآن کریم عالی‌ترین، جامع‌ترین و موثق‌ترین منبع الهی در امر خطیر تعلیم و تربیت است که به دلیل داشتن چنین نقش‌های خطیری امروزه توجه دشمنان خط اسلامی را شدیداً به خود جلب نموده است. به گونه‌ای که دشمنان مسلمانان تمامی تلاش خود را در هر چه بیشتر محجور ساختن و از صحنه خارج ساختن این کتاب عظیم الهی به کار گرفته‌اند. قرآن کریم برای آنها به منزله مانعی بزرگ در نیل به اهداف و مقاصد شومشان است، زیرا آنها به خوبی می‌دانند که تنها از طریق از میان برداشتن چنین ارزش‌های مقدس و متعالی است که می‌توانند با محور قرار دادن سلطه استکباری خود بر مراکز آموزشی و از جمله مدارس و دانشگاه‌های جوامع مسلمان و به تاراج بردن ذهن و فکر دانش‌آموزان و دانشجویان بر کشور و سرمایه‌های عظیم آنها احاطه یافته و استقلال فرهنگی آنها را از آنان گرفته و تحت قدرت و سیطره خود در آورند. بنابراین چگونه می‌توان در امر خطیری چون تعلیم و تربیت از چنین منبع وحی الهی غفلت نمود و مخصوصاً که در زمان حال این نیاز به مراتب شدیدتر و با اهمیت‌تر گشته است. لذا می‌توان گفت امروز در جامعه مسلمانان نیاز شدیدی به آموزشی که در چارچوب معیارهای دین الهی و اهداف والای انسانی شکل گرفته باشد، است. از این رو کتاب حاضر با نظر داشتن به این مهم نظام آموزشی موفق را نظامی می‌داند که بتواند با آموزه‌هایش در افکار، اذهان و اعمال متعلمانش تغییرات اساسی ایجاد کند و از آنها عالمانی ربّانی و وارسته بسازد. پس لازم است بنیان‌ها و شالوده‌های اصلی نظام آموزشی خود را در تمامی عناصرش بر پایه اصیل‌ترین و برترین سند تعلیم و تربیت اسلامی و گنجینه وحی الهی یعنی قرآن کریم گذارد و با مزین نمودن تمامی عناصر و اجزای متشکله نظام آموزشی به رنگ و جلای الهی از هجوم اندیشه‌های بیگانگان به سرزمین مسلمانان و از جمله وابستگی فرهنگی رها ساخت. البته ذکر این نکته نیز حائز اهمیت می‌باشد که آموزه‌های قرآنی مختص تمامی جوامع بشری و در اقصی نقاط جهان می‌باشد و تنها مختص جوامع خاصی نمی‌باشند. زیرا قرآن کریم برنامه تعلیم و تربیت جهانی بشریت را در خود جای داده است و از این رو آموزش‌های قرآنی نیز متعلق به تمامی انسان‌ها است. در آموزشی که برگرفته از قرآن کریم باشد یک قداست و پاکی خاص درونی و الهی نهفته است که به دلیل همین قداست دارای تأثیرگذاری

علمی و معنوی بیشتری نیز در متعلمان می‌گردد و می‌تواند آنها را سریع‌تر به سمت اهداف عالی برساند.

لازم به ذکر است نظام آموزشی از شش عنصر اصلی تشکیل شده است، این شش عنصر عبارتند از اهداف، محتوا، روش‌های آموزشی، ارزشیابی، آموزش دهنده و آموزش گیرنده که هر یک در تعلیم و تربیت اسلامی از جایگاهی والا برخوردارند. مباحث کتاب حاضر به پنج عنصر اول پرداخته است. در فصل اول به بررسی اهداف آموزشی از منظر قرآن کریم پرداخته شده است. این اهداف در دو بخش هدف غایی و اهداف کلی مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

در فصل دوم به بررسی معیارهای انتخاب محتوای آموزشی از منظر قرآن کریم پرداخته شده است. ضمن اینکه در بیان هر یک از معیارها طریق به کارگیری آنها نیز در کتب آموزشی از منظر قرآن کریم مورد بررسی قرار گرفته است.

در فصل سوم به بررسی روش‌های آموزشی از منظر قرآن کریم پرداخته شده است. این روش‌ها در دو تقسیم بندی روش‌های آموزشی مستقیم و روش‌های آموزشی غیرمستقیم که هر یک به اجزایی تقسیم می‌گردند مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

در فصل چهارم به بررسی مهم‌ترین ملاک‌های ارزشیابی آموزشی از منظر قرآن کریم پرداخته شده است.

در فصل پنجم به بررسی ویژگی‌های آموزش دهنده از منظر قرآن کریم پرداخته شده است. در نهایت سپاس بی‌کران خود را به درگاه حضرت باری تعالی پروردگار عظیم الشان که در سایه نگاه سرشار از لطف و مهربانی و عطوفتش توفیق چنین کار ارزشمندی را به نویسندگان این کتاب مرحمت فرمود، تقدیم می‌داریم.